

Landskap: *Blekinge*Upptecknat av: *Aug. Holmberg*Härad: *Bräkne*Adress: *Swängsta*

Socken:

Berättat av: *Densamme*Uppteckningsår: *1932*Född år *1860* i *Asarum*

Uppteckningen rör *Liten* gubbe visar sig för Sid.
fiskare o. bringar fiskelycka, m.m. 1-9
Brugt i Farslycke träffade
"skosman." 9-17

När Bengt i Farslycke "träffte skosnuan".

Det var sent på eftermiddag, en ruskig Novemberdag. Jag var ute i avsigt att skaffa några tjädrar till den stundande Mårtensmessen. Jag var just betänkt på att slå mig tillrö, och skaffa bränsle till en natteld, då jag varsnade en liten rök som steg upp från myrkanten nedanför. Vålbekant med lokalen visste jag att någon bostad ej fanns på lång väg härifrån varför elden ej kunde härröra från någon annan än en skytt som säkert var ute i samma ärender som jag själv. Skumpade därför ned för den branta sluttningen och påträffade snart den gamle fågelskytten Bengt i Farslycke.

Vi hjälptes åt att skaffa bränsle. Rådde våra sovplatser under en tät yvig gran under vilken han som van skogskarll anlagt elden. Hängde våra stövlar och strumpor till torkning. Tog fram bröd och fläsk som vi stekte på en pinne över elden sträckte ut oss framför brasan och pratade! Bäst det var frågade Bengt: "Hörde du aldrig far din tala om att han träffat skogsrået nån gång?

Inte vad jag kan påminne mig!

Ja, mensi då har jag! Två gånger till på köpet och den ene gången var det bestämt storför själv!

Berätta härom Bengt.

Jasi egentligen skulle en inte tala om tocken löjhöjt, sin då ä skunt. Men du har väl står på de here ifall... ifall... Var säker på det mente jag. En kniv som Nils Pålsson i Elmta gjordt av en fil och den duger väl?

Ja kniven kan nock va bra, men si du Nils Pålsson trodde inte på noj tröllereri och därför läste han inte över sina knivar. Så hade du haft en av Björnsmens knivar hade dän vatt likare!

Berätta nu Bengt, så bjuder jag på en regäler nattsup.

Som jag av gammalt kände Bengts svaga sida visste jag mycket väl att han nu utbjöd sina gamla äventyr därför att han närde ett innerligt hopp att kunna få sig en sup. Han var minsann inte så talträngd om sig själv annars.

Jag slog upp en kaffekopp full och bjöd honom. När han tillräckligt svalt och smackat tog han fram ur västfickan ett av de då brukliga hela tobaksbladen (Kallade Vestindiska blad) vred av hälften som han formade till en boll och efterätskilligt besvär tryckte ner i gälen. Några sidan av underläppen såg nu

ut som om en ordinär potates legat der innanför. När allt var klart vände han sig på venstra sidan i det han yttrade. Det blir en lång historia o tala om för dig here o därför är bäst att jag ligger på rätta sidan!

Det var nämligen så med Bengt: Att för många år sen då han ensam som vanligt gått på jagt för att gräva ut en grävling. Hade han ej gett sig tid att vältra undan de uppgrävda stenarne långt nog, utan bäst han stod nere i hålet, rasade en stor sten ner och klämde fast den stackars Bengt. Der fick han stå hela natten och till nära kvällen dagen derpå. Då en annan skytt, som hört hans ideliga nödrop, kom och befriade honom! Från denna tid vägrade ofta högra höften att vara med på strapatserna!

När Bengt äntligen kommit i rätt ställning samt skickat in i den flammande brasan en brun saftstråle, stor som en kometsvans vände han sig till mig med yttrandet:

Men nu sier ja de då August att om du sier att ja juer = (ljuger) så knyste ja inte ett or!

Jag brukar väl inte säga att ni ljuger?

Jasi då ja har o tala om låter nock lite otroligt Men kanske du ä inte fullit så mestrogen=(misstrogen) som far din.

Jo då va ett år i Augusti månad. Jag minns att

på då att di körde in den siste rägen i Skärsjösås om dan. Ja var deruppe o fiskade och skot lite må no då bar se. Ja hade just inte hatt nån tur må fisket fo då va månajyst (Månljust) om nätterna o då vet du ju att varken ål ella gäddor ta så bra som no månen ä skommer (Nedan). Ja hade ena trebenapotte må me o hade kokt di småfiskane ja fått osså hade ja en brökaka. Då va alltihop ja hade mitt tehäll ute i marken unner en stor gran, o rätt som ja hade fisken kokter o skulle te o ha me lite te lifs, sa hörde ja not som pjatt (prasslade) bakom me o na ja titta dit sa såg jag en liten gubbe som kom. Genast, ante ja inte att då va not fans-tyg, mensl så ja att gubben va barhuvad o hade stakamos=(Björnmossa) istället för hår o då va styft o spetade om alla håll som tocket moss bruka göra. O skägget hansas va precis som tocket grätt långt moss som växe på fyrnda=(Vissnade) granar. Ja ble minsjäl så rädder sa då va när att ja släppt en, två gånger! Men gubben var skicklig (=Vänlig) o bara frågte na han hälsat, om ja hade en bit mat o ge honom, fo han hade gått lång väg o hade ännu ett bra stycke innan han kom dit han skulle. Ja sae: Att ville han hålla te goe må lite brö o kokter fisk så fick han gerna slå sig ner. Men då hade inte blett=(blivet) bättre

fiskafänge än en hop småmörter. Men gubben sae då: Att den som inte tar vara på det lilla, kan nock titta i ett tomt skåp ette då stora stycket! Och därmed satte han sig ner o begynte äta. Men underlig va han: Ja tro bestämt att han hade koppartutor i halsen, ella va han också förtenter invärtes, fo han svalde mörtorna hela o inte sa möt som hostade en gång. Hade en Kristen menska svält de vasse mörtbenen på då viset så hade de stucket hål på tarmarne! O etteråt tog han pottan o drack ut altihopa "söet" (Fiskspadet) Sa då di sier att järn fri fo tröll, Då ä då lögn. Sin etteråt bjö ja honom på ett tobaksbla män då ville han inte ha så ja förstod att tröll kan inte mä tocket. Ja sin satt vi o prata lite sa sae han: I morn ska du sätta dina rev i sjön så få du nock fisk te natten. Men kom ihåg att du ska ta vara på bo smått o stort. Sa ville han se mina bösse o ja to fram svinaruggen te an. (Förr fanns ett slags bössor, som vid tillverkningen erhållet en liten konisk förhöjning ovanpå pipan. Dessa bössor kallades svinryggar) Ja han tittade om ma och blåste till o mä i pipan o sa sae han. Nu har du ingen mat te mors(i morgon) men titta de omkring i morrn bitti, så kan du få en stek. O dämesa gick han.

Mornen ette så lå ja o lurade o hade tänkt o gått åstad o tittat me omkring:som gubben sa te me mån fonn ja vesste om nånting kom en tjäder så stor som allri dä o slo te så gott som rätt över me o dän skot ja sa där feck ja te bo frukost o medda!

Och fisket kvällen efter. Hur gick det?

Jo dä to på karavis dä mä. Ja va ju inte besinter på o sätta reven alldensta dä inte va passligt natta-vär men ja gjore som gubben sae och feck en sjue åtta doktiga ålar o likamånga gäddor. Men sin om du vill tro ella inte så satt dä småborrar o småmörtor på varenda krok sa nock fasen fick ja mat. Ja storfisken sålde ja förstås te Håken på Skärsjösås.

Nu förstår du Agust att om gubben bara hade hatt majt te o gott me tjädern så hade han vatt skogsrå Men ettesom han rådde mä o gi bott å dä som va i sjön sa va dä nock storfar säl. Ja kommer hu engång ja kom ing te Jon i Hultet sa satt han o laiste i Salmboken ella kanske dä va testamentet. Emallanti sa taltes dä om oin dää som kalltes fo Djeflarnes överste och dä va nock en tocken som kom te me den gången.

Har Bengt träffat på den mera?

Nää, män ja har råt ut for en aen faen som va å samma

sla, fo du må tro dä va en konstier masjån den mä.

Jo ja va oppe ve Järsemåla sjön (Hjertsjömåla) en gång o skulle sätta ålarefven. Ja hade maat o allting i ordning o satt just vid sjökanten i ekan o åt lite kvällsmat ja hade bara lite brö o nåra stekta fiskar. Sa kom dä en liten halter gubbe o linkanes fram ibland porsbuskarne o han stönte=(stönade) som om han hatt en tönna ru (En tunna råg) o boat på. Jan va inte skäggier men sa fasligt runki om hela synen o en hoper o ofja o grönt slem satt emellan varevile rynka. Ja ble mesjäl sa rädder sa di konna köpt mitt lif for fira styver. Men va faen ville ja göra ja kunne inte hoppa i sjön! O gubbarackan gick ut te me i ekan o satte se på brådan. Men du må tro dä va en åtla gubbe så tung. Ekan sjönk ner så dä va inte män nåna tum igen innan vattnet gått in. Sa frågade han om ja ville ge honom ett bet mat . Ja va sa rädder sa ja kunde inte säj nået men jag to bröet och fiskarne som ja hade i en berkenäven o flydde honom säl va ja så rädder sa ja tydde inte äta nåt! Ja gubben grinade lite smått o åt rätt bra. Hovet dä ä, så ha bestämt tröllen ont om mat ettesom di alltid ä sultna! Sa sae han:Jag ser att dy ämnar sätta reven i vkäll. Nu hade ja hemtat me sa pass sa ja kunde säj:Ja dä har ja tänkt, men

kanske ja ska låta bli. Se då va inte gott o veta om gubben ville fiska säl! Jo. Men sätt derborta vid hallarne så skall du få se att du får fisk. Detta tyckte ja va rent ännavänt fo der på skärfbotten fanns ingen fisk. Men ja tore inte göra utan som gubben sa. Han satt kvar i ekan mäns ja satte tilldes ja va kommen förbi hallarne sa sa han: Då som ä kvar av reven kan du sätta rätt ut åt sjön!

Det ena va ju tosigare än då anra. Men då va bara te o basa på o göra som han ville ha att. Rätt som ja släppte då sista av reven så jyckade ekan te så ja höll på o tri la i sjön o na ja titta efter sa satt gubben på vattnet. Försov de nu inte i monn bitti så får du fisk sa han o sa kajkade han å bortåt sjön. Han hade ansiftet vreet mot me män då så ut som om han haft två små vingar på ryggen som han flaxtrade i väg mä. Jag rodde i land så fort ja kunde, men ja tordes inte ligga under granen der ja brukte va utan ja gick bort i en ängalada o lade me.

Hur gick det sen om morgonen?

Ja sov inte möet fo natten utan ja va oppe i första dagningen och gjorde mig så bråttom som möjligt fo de så ut te o bli ett bra urvär . O lite ette ja va kommen i land börja då regna o åskan körde o skrall ett i ett. O vet du hon slog ner två gånger i hallarne der

ja satt reven utanför så hade ja inte vatt ute mä tien så hade ja vatt å mä bo fisken o reven och jag har aldri fått så möen stor granner fisk som den natten. Men va dä inte märkeligt att gubben kunde veta om åskvädret i förthi. Han har nock vatt i hallarne så dä va derfor åskan slog ner der. Men dä motte vatt en seglivader best, ette som åskan behöfde slå ner två gånger for o ta dö på honom!

Någon gång hade jag hört omtalas att Bengt skulle haft möte med skogsnuvan. Och nu beslöt jag mig för att känna Bengt på pulsen härom medan han var i farten att berätta. I vanliga fall var han minsann inte prat-sjuk.

Följande min ingivelse och väl vetande att en ny bläcka skulle i hög grad stimulera hans lust att berätta ännu mera slog jag upp en kopp starkt till och räckte honom . Medan han som vanligt smackade ner detta kastade jag några nya trä på elden och vände mig tvärt till honom med frågan:

Nå, Bengt som varit ute för allt möjligt . Har ni sett skosnuan någon gång.

Svaret kom tvärt, och nästan snäsigt!

Hvaföre vill du veta dä?

Jo du säger att skosnuvan har lång rumpa.

En förbannad lögn here! Hon har inte mera nån rumpa än du eller ja!

Osså sär folk att hon ä ihålig i ryggen som ett baktråg. Envisades jag att fråga.

Gubben satte sig trots gikten på granrisbädden såg rätt förnärmad ut och sade med känsla och övertygelse:

Ja trodde inte du va så dummer here så att du trodde tocket käringeprat. Ja har hatt skosnuan i fajnen många gånger o hon ä mesjäl lika hel i ryggen som någon av oss.

Jamen då vet ju Bengt om hur det är fatt med skosnuan, tala om detta för mig.

Ja det skall ja göra om du vill "tomma" mä me på att inte tala om att för någon.

Nu hade jag gubben dit jag önskade, och då var det ju klart att jag lovade vad som helst!

När vi "tommat" satt han tyst och orörlig med inåtvänd blick försjunken i djupa tankar som om ingenting existerat omkring honom!

Spottade så ut en väldig tobaksstråle i elden och började:

Jad hade både hört talas om skosnuan o ja hade sitt henne på långt håll mä, ett par gånger. Men inte

vatt i tal mä henne. Ja hade liksom du, hört en hop skitprat om henne så ja va bäst nöjder mä o inte ha kommet i slagn mä henne o dä hade väl inte blivit å den gången heller om inte dä hade vatt sådant vär sa hon inte ville va själv.

Si dä va såvuret att jag la oppe ve Vettegölen o fiskade ett år lite fore Midsommar. Det såg ut att bli regn te natten så ja hade lagt me i en gammal tjär-dalshytta som Tjär-Johannes satt opp året förut när han va der o brände tjära. Utpå natten börja det regna o åskan dånade lite mä på långt håll. Jag va just oppe o lade lite mer på spisen och hade satt me i britsen igen så öppnades dönn o dä kom ing en liten grann daka ja hon vai storleken som en laisedäka (Konfirmationsålder) o fråde om hon fick va inne i det stygga vädret. Ja va då inte säker på att dä va skosnuan fo då hade ja inte torat (vågat) prata mä henne som ja gjorde. Jo kan väl veta att inte ga ja me te o visa ut en menska i tocket vär osså va hon så hjertans grann så ja tydde inte låta bli o glo på henne o munter va hon som en speleman sa tien gick fort. Ja hade ju hört liksom du att hon skulle ha rumpa o va ihålig bak o na ja inte så not tocket sa förstod ja dä va inte så farligt. Långt om länge så lade vi oss i bretsens o der lå hon

te daver när ja skulle gå te sjön o ta upp ålareven.

Träffade Bengt henne flera gånger?

Töla de here:Dä ä långt te slutt må du tro. Men dä ska ja si de, fonn ja prata om mer att om du ämnar gifta de mä kristet folk så ska du lä va o komma i slangskap mä skosnuan fo ette dän dan bry du de inte om näna anra kvinnfolk.

Har det sådana verkningar med sig?

Ja dä har ja! Ja va bekanter mä Marna på Nabben o henna far Ola hade lovat me torpet o ko o får o lösbo. Men sin brydde ja me fasen om alltihop. Ja dä vell si:Marna va också så förbannat le så att en kunnat kökt röttpulver å na o na ja då hade den lilla granna däkan som gick te me så nock ville ja hållre vänslas mä henne alltid.

Ja hur var det träffade Bengt henne mera.

Jo, men inte där ve Vettegölet mera. Ja flytte snart ner till Holmsjön. Der var bättre fiske osså va de inte så långt te Askaremåla och der fick ja sälja fisk när ja kom. Uppe i den andre krösnakroken va dä inte nån som köpte nåt. Ve Holmsjön hade ja ingen hytta o va i utan ja lå unner en gran o där kom däkan te me ett par gånger mens ja va där.

Gav hon besked om vilka vkällar hon ämnade besöka

er eller utsatte ni sjelv någon tid?

Nähä, hon gick när hon ville och kom när hon tyckte på. Inte bestämde jag något och inte hon heller. Det märkeligaste var att hon så väl visste var hon hade mig. Om jag den ena veckan fiskade i sjöarne oppevid Smålandskanten och en annan vecka i sjöarne ute i utbygden så visste hon precis var jag befann mig. Om jag låg i en lada eller under en gran då var det samma och hon kom aldrig om dagen utan bara om nätterna. Och det var lika så märkeligt att hennes kläder aldrig voro våta om det regnade aldrig så. Aldrig hade hon nåt på hufvet utan håret hängde löst men aldrig var det vått ej heller hoptovat. När det blåste flög håret rundt om hufvet som en yvig Blåntött (= Blånor=Lin).

Hurudant var håret till färgen?

Svart! Svart så dä gliade=(Glänste)

Brukade hon vara väl klädd?

Beror på vad du menar med väl klädd: Menar du stärkta o strykna kläder, så hade hon intet av delarne. En särk och en slankig kjol mee många granna ränder på. Samt en lätt mångfärgad schal slängd över axlarne. Då va så möet hon hade på sig. Men det var

aldrig smutsigt eller lappat hosor(strumpor) eller sko hade hon aldrig utan gick alltid barfota, Men du kan aldrig tro vad hon såg bra ut med de der slanka kläderna. Hon va som den aldra grannaste juladocka!

Jamen inte kunde hon gå barfota om vintren?

Hovett hon bar sig åt mä dä, vet jag inte. Hon kom inte till mig utan om somrarne.

Det var således mer än en sommar ni lefde tillsammans?

Ja dä va fyra somrar på rad. Ja förstås inte fullt fyra för hon kom bort lite efter midsommar det fjerde året!

Blev ni osams, eftersom hon slutade upp med att gå till er?

Nej visst inte. Dä va lika rart mä oss den siste gången som förut. Hon bar sig inte åt så att en på något sätt behöfde bli osams mä henne. Nä ja tro att åskan slog ihjel henne. Ja va ve tillfället oppe vid Skärsjön o der hade hon vatt hos me en gång . Dä brukade dröja sådär åtta da mellan varje gång hon kom och dä hade gått dä så ja låg vid elden och liasom hade aning om att hon skulle komma dän kvällen. Utpå natten ble dä ett hiskeligt åskvär och åskan slog ner på många ställen omkring der jag låg. Dagarne efter

hittade jag flera stora furor som splittrats av åskan om natten och sen har jag aldrig hört av henne mera. Då ä 45 år sen jag var 23 då o nu ä jag 67. Ja återtog Bengt, nästan snyftande. Du må tro ja va te me långa tier efter (= sörjde) när ja förste att hon va borta ja flytte frå sjö till sjö och tog mina roseline (=Rundvandringar) överallt. Men aldrig mera fick ja se henne. Ja dä å skam o tala om att, men ja sörjer henne ännu!

Gubbens ögonlock höll sig med svårighet från varandra. Medan jag pysslade om älden somnade han. Detta var sista gång jag såg honom. Följande vår i islossningen troddes att han gått ner sig på någon sjö ty han hördes aldrig av mera. Och såsom den siste hedningen ha[~] han aldrig kommet att få vila i vig[~]t jord! Hans kvarlevor har aldrig hittats.

Friheten skattade han högt. Vintren förrän han skulle exercera beväring tjenade han ett halvår i Farslycke för att han skulle erhålla så kallat försvar. För övrigt höll han till vid sjöarna och i skogarne så länge marken var bar. Under vintrarne gick han omkring i stugorna och fick ett mål mat då och då. Låg på golvet vid spisen när det var fär kallt. Men oftare tog han sitt nattläger i ladugårdarne. Han var

och annan yr och levnadsglad Ladugårdspiga under sina skogsturer med kreaturen gerna låtsade sig vara skogssnuvor och även såsom sådana hade intimare förbindelser med ynglingar som de händelsevis träffade träffade i marken hade far och jag lyckats lista ut. Sålunda fick en piga i Grimsåla en svärm hagel i stumbbkjolen av fars bössa emedan hon lockat Nils Pålssons Jösse till dumheter. Men alla dessa uppträdde som naturligt var på ett litet inskränkt område. Annorlunda var det med den som Farslycke Bengt sällskapade med den kunde uppträda när och var som heldst från Småland till hafs-kusten, tydligen egde den sin absoluta frihet. Var annorlunda klädd än folk för öfrigt och tog sig utan svårighet fram i tjockaste mörker. Här fanns ett mysterium som jag grubblat över allt sedan men ej blir klok på!

För min egen person har jag under alla såväl dagar som nätter jag tillbringat i skogen aldrig sett eller påträffat något kvins, som jag kunnat räkna till skogssnuvans klass.

Svängsta i November 1932 A. Holmberg.